

معرفی کتابخانه بریتانیا و نگاهی به مرکز خدمات تحویل مدرک آن

طیبه شه‌میرزادی^۱

چکیده: رشد سریع انتشارات، و کمبود فضا، امکانات مالی و نیروی انسانی متخصص سبب می‌شود هیچ کتابخانه‌ای در دنیا توان و ظرفیت شناسایی و گردآوری همه اطلاعات مورد نیاز خود را نداشته باشد، از این‌رو هر کتابخانه و مرکز اطلاع‌رسانی ناگزیر است برای دسترسی به اطلاعات مورد نیاز خود از مجموعه‌ها، امکانات و تسهیلات دیگر کتابخانه‌ها استفاده کند. کتابخانه بریتانیا یکی از کتابخانه‌های معتبر دنیاست که علاوه بر کتابخانه‌های انگلستان به دیگر کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی در سطح دنیا نیز ارائه خدمات می‌کند. از مهم‌ترین خدمات این کتابخانه خدمات تحویل مدرک و امانت بین کتابخانه‌های است. ایران یکی از کشورهای استفاده‌کننده از خدمات این مرکز است و ۲۵ کتابخانه و مرکز تحقیقاتی به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم با این کتابخانه ارتباط دارند. در این مقاله سعی شده است علاوه بر معرفی کتابخانه جدید بریتانیا، خدمات تحویل مدرک آن نیز بررسی شود.

کلیدواژه‌ها: کتابخانه بریتانیا، خدمات تحویل مدرک

کتابخانه بریتانیا

کتابخانه ملی انگلیس یا کتابخانه بریتانیا در جولای ۱۹۷۳ تأسیس شد. این کتابخانه حاصل ادغام مجموعه چند کتابخانه بزرگ است که از طریق اهدا، وقف، خریداری و مصادره فراهم آمده بود. کتابخانه‌های موزه بریتانیا (هسته مجموعه کتابخانه موزه بریتانیا از مجموعه کتابخانه سرهانس اسلون، سررابرت کاتن، ادوارد و رابرت هارلی، اشرف آکسفورد و مجموعه کتابخانه سلطنتی تشکیل شده بود)، کتابخانه ملی مرکزی، مرکز کتابشناسی ملی بریتانیا^۲، کتابخانه ملی

امانی، کتابخانه ثبت اختراع و کتابخانه مرجع علوم (۱):

دبلیو «کتابخانه بریتانیا».

بعد از کتابخانه کنگره آمریکا و کتابخانه ملی فرانسه، کتابخانه بریتانیا سومین کتابخانه بزرگ دنیا شناخته شده است.

اداره کتابخانه بریتانیا با هیئت امنای کتابخانه بریتانیاست که مسئولیت تعیین و کنترل سیاست کتابخانه را در چهارچوب قانون برعهده دارد. این هیئت همچنین

۱. عضو هیئت علمی مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی

2. BNB = British National Bibliography

بلغاری، صربی، کرواتی، لهستانی، چک، اسلواکی، اسلونیایی و مقدونیه‌ای منتشر شده باشد. متقاضیان در صورتی که عنوان کتابی را به زبان انگلیسی بدهند و متن روسی آن را درخواست نمایند، این مرکز امکان تغییر عنوان به روسی را دارد.

۲. منابع انتشاراتی شرقی

این مرکز یک مجموعه غنی از منابع کشورهای شرقی مانند ژاپن، چین، هنگ‌کنگ، تایوان و کره جنوبی دارد و بیش از ۳۳۰۰ عنوان بیابند به صورت جاری به زبان‌های ژاپنی، چینی و کره‌ای دریافت می‌کند که این منابع تحت عنوان انگلیسی آن (اگر داشته باشند) ثبت می‌گردند. این منابع بیشتر در زمینه موضوعی علوم، فناوری و پزشکی است و انتخاب منابع منطبق با تقاضا انجام می‌شود.

- نشریات ادواری

این مرکز ۲۶۳،۲۰۰ نشریه ادواری در موضوعات مختلف دارد که تعداد ۵۵،۷۷۲ عنوان آن سالانه دریافت می‌شوند. اساس انتخاب این نشریات ادواری میزان استفاده، تعداد درخواست مقاله و همچنین اهمیت، اعتبار و سطح نشریه است. سالانه کمیته‌ای برای بررسی نشریات تشکیل می‌شود. این کمیته مواردی که در مؤسسه اطلاعات علمی^۲ برای تعیین نشریه هسته به کار گرفته می‌شود نیز بررسی می‌کند.

- ترجمه‌ها

این مرکز مجموعه بزرگی از منابع ترجمه شده به زبان انگلیسی دارد. آنها در موضوع، زبان، تاریخ و نوع بسیار متنوع هستند. بخش عمده این قسمت، ترجمه مقالات نشریات علمی به زبان‌های روسی، ژاپنی، آلمانی و فرانسه است و در مجموع ۵۸۵،۰۰۰ منبع ترجمه شده موجودی آن را تشکیل می‌دهد.

عهده‌دار تخصیص منابع مالی، تجهیزات و کارکنان است. کتابخانه بریتانیا براساس قانون مصوب، یک نسخه از منابع منتشر شده در انگلستان را رایگان دریافت می‌کند و از نظر مالی دو منبع درآمد دارد. بیشترین تأمین مالی آن را وزارت آموزش و علوم به صورت کمک هزینه برعهده دارد که مجلس آن را تصویب می‌کند. دیگر منبع درآمد آن، فروش خدمات کتابشناختی، امانت‌دهی، تکثیر (از قبیل کتابشناسی ملی بریتانیا، خدمات اطلاع‌رسانی پیوسته، کپی‌های امانت بین کتابخانه‌ای، انتشارات پژوهشی و...) است. مجموعه کتابخانه بریتانیا در سه محل متمرکز شده است:

۱. ساختمان سنت پانکراس.
۲. کتابخانه روزنامه‌ها در کولیندال.
۳. ساختمان بوستون اسپا در یورکشایر که محل امانت بین کتابخانه‌ها و خدمات تحویل مدرک است.

مجموعه منابع موجود در کتابخانه بریتانیا

- مجموعه‌های غیرانگلیسی:

کتابخانه بریتانیا علاوه بر منابع انگلیسی زبان، به گردآوری و ارائه خدمات منابع غیرانگلیسی نیز می‌پردازد:

۱. منابع اسلاوی زبان

عمده‌ترین منابع موجود اسلاوی زبان در مجموعه مرکز تحویل مدرک کتابخانه بریتانیا^۱ کتاب و گزارش همایش‌های برگزار شده به زبان روسی است. این مرکز یک فهرستگان مشترک اسلاوی دارد که اطلاعات مربوط به منابع موجود در کتابخانه‌های انگلستان در زمینه‌های علوم انسانی و علوم اجتماعی را به زبان اسلاوی تا سال ۱۹۸۹ در برمی‌گیرد.

منظور از منابع اسلاوی زبان، منابعی است که به زبان‌های اسلاوی مانند روسی، آکراینی، بیلوروسی،

1. BLD&C= British Library Document Supply Center

2. ISI= Institute for Scientific Information

- پایان‌نامه‌ها

از سال ۱۹۷۱ از بیشتر پایان‌نامه‌های دورهٔ دکترای سازمان‌های تحت نظارت آموزش عالی انگلستان میکروفیلم تهیه شده است. فهرست آنها در گزارش ترجمه‌ها و پایان‌نامه‌های انگلستان^۱ و نیز روی بانک اطلاعاتی نظام اطلاعاتی ادبیات خاکستری اروپا^۲ موجود است و رکوردها از طریق بانک اطلاعات پیوسته Sunist, STN International, BLAISE-LINE قابل کاوش است.

نسخه‌های میکروفیلم به داخل انگلستان امانت داده می‌شود. تعداد بسیار کمی پایان‌نامهٔ کارشناسی ارشد در این مجموعه وجود دارد. این کتابخانه بنا بر سیاست خود پایان‌نامهٔ کارشناسی ارشد جمع‌آوری نمی‌کند. علاوه بر پایان‌نامه‌های انگلیسی زبان مجموعه کوچکی از پایان‌نامه‌های دکترای به زبان‌های غیرانگلیسی نیز وجود دارد. همچنین پایان‌نامه‌هایی غیر از آنهایی که در مؤسسهٔ بین‌المللی میکروفیلم‌های دانشگاهی^۳ موجودند نیز گردآوری می‌شوند که شامل ۲۷۶.۲۵۰ پایان‌نامهٔ دکترای از آمریکا ۱۵۰.۴۰۰ پایان‌نامهٔ دکترای از انگلیس است و سالیانه ۷۰۰۰ عنوان جدید به این مجموعه اضافه می‌شود.

انتشارات همایش‌ها

کتابخانهٔ بریتانیا یکی از جامع‌ترین مجموعه‌های جهان را با بیش از ۴۳۳.۸۰۰ مدرک با افزایش سالیانه ۱۵۰۰۰ مدرک دارد. هدف این کتابخانه جمع‌آوری همهٔ گزارش‌های همایش‌های ارزشمند بدون توجه به موضوع و شکل (به غیر از مواد دیداری - شنیداری) آنهاست. این کتابخانه نمایه‌ای از گزارش همایش‌ها دارد که از طریق پیوسته و یا روی لوح فشرده قابل دسترسی است و امکان جستجو از طریق تاریخ برگزاری و نشر امکان‌پذیر است.

- مجموعهٔ نقشه‌ها

این کتابخانه چهار میلیون نقشه، ۶۷ هزار اطلس، ۱۴۵ کره و کتاب در زمینهٔ نقشه‌کشی از قرن پانزدهم به بعد دارد و در واقع یک مجموعهٔ ملی نقشهٔ در بریتانیاست. هر سال در حدود ۵۰.۰۰۰ منبع به این مجموعه اضافه می‌شود. در کل شامل نقشه‌هایی از جزایر انگلستان، نقشه‌های چاپی، نقشه‌های دست‌نویس که در مجموعهٔ نسخ خطی نگهداری می‌شود، و نقشه‌های هندی و شرقی است.

- انتشارات دولتی

در صورتی‌که مدرکی توسط یک بخش دولتی مرکزی یا ملی، یا بخش دارای سرمایهٔ دولتی، یا سازمانی تحت نظارت دولت و یا یک سازمان وابسته به دولت تولید شده باشد، از نظر مرکز تحویل مدرک کتابخانه بریتانیا در ردهٔ انتشارات دولتی قرار می‌گیرد. ادارهٔ انتشارات دولتی^۴ بیشتر انتشارات دولتی انگلستان را تحت پوشش قرار می‌دهد. منابعی که توسط این اداره منتشر نمی‌شود از طریق دبیرهٔ مخصوص و از مجموعه میکروفیش‌های Chadwyck-Healey تأمین می‌گردد.

مرکز تحویل مدرک از ۱۹۶۶ یک کتابخانهٔ ذخیره‌کنندهٔ منابع اتحادیهٔ اروپا^۵ به‌شمار می‌آید. تک‌نگاشت‌های سازمان توسعهٔ همکاری اروپا^۶ و مدارک سازمان خواروبار و کشاورزی^۷ از طریق سفارش

1. BRTT = British Report Translations and Theses

2. System for Information on Grey Literature in Europe

3. University Microfilms International (UMI)

4. So = Stationery Office

5. Eu = European Union

6. OECD = Organization for European Cooperation and Development

7. FAO = Food and Agricultural Organization

- موسیقی

کتابخانه بریتانیا هرگونه قطعه موسیقی را برای پاسخگویی به درخواستها، خریداری می‌کند در مواردی که این اقدام بخشی از یک مجموعه باشند از قبل برای تهیه آن اقدام می‌کنند.

علی‌رغم نگهداری مجموعه‌های موسیقی گروهی، مجموعه‌های مربوط به ارکستر یا کپی‌های تکراری از قطعه‌های آواز را نگهداری نمی‌کنند. دستیابی به مجسمه‌های مربوط به ارکستر از طریق فهرست مشترک مجموعه‌های ارکستر^{۱۱} که توسط مرکز مدرک کتابخانه بریتانیا منتشر می‌شود میسر است، دستیابی به قطعه‌های آواز از طریق مجموعه فهرستگانه‌هایی میسر است که توسط UK's Regional Library Bureau منتشر می‌گردد. اسانت این‌گونه مجموعه‌ها به خارج از انگلستان بعد به نظر می‌رسد.

مدت معمولی اسانت برای هر منبع موسیقی ۴ هفته از تاریخ دریافت است. البته در صورتی که این مورد از طرف مشتری دیگری درخواست نشده باشد، در کل مجموعه دارای ۱۳۶۹۵۰ نوار موسیقی است.

- پروانه‌های ثبت اختراع

مرکز تحویل مدرک کتابخانه بریتانیا، پروانه‌های

دائم به‌دست می‌آید و مجموعه‌های خوبی از عناوین منتشر شده توسط سازمان ملل متحد^۱ و دفتر بین‌المللی کار^۲ از طریق درخواست ایجاد شده است. علاوه بر آن، انتشارات دولتی فدرال آمریکا به هر دو صورت میکروفیش و کاغذی گردآوری شده است. خدمات اطلاع‌رسانی و علوم سیاسی کتابخانه بریتانیا یک پشتوانه قوی‌ست برای انتشارات دولتی که توسط مرکز تأمین مدرک تهیه نشده‌اند، ولی فقط می‌توانند فتوکپی یا نسخه اضافی میکروفیش (در صورتی که موجود باشد) را با در نظر گرفتن حق مؤلف تهیه کنند. این منابع به خارج از کشور اسانت داده نمی‌شوند.

- گزارش‌ها

به جرئت می‌توان گفت مرکز تحویل مدرک کتابخانه بریتانیا، بزرگ‌ترین و جامع‌ترین مجموعه متمرکز از گزارش‌های غیرمحرمانه برای استفاده عموم در سراسر دنیا را بنا نهاده است. بیشتر منابع گردآوری شده از آمریکا و دفاتر بین‌المللی به‌صورت میکروفیل است اگرچه اخیراً ممکن است به‌صورت دیجیتالی تمام متن نگهداری شوند. بیشتر منابع انگلیسی کاغذی (hard copy) است.

این گزارش‌ها همه موضوعات را پوشش می‌دهند و در همه زمینه‌های علمی گردآوری شده‌اند. اگر گزارش خاصی در مجموعه نباشد و در ده سال گذشته منتشر شده باشد آن را تهیه می‌کنند. بیشتر منابع شامل مجموعه خدمات ملی اطلاع‌رسانی فنی^۳، مرکز اطلاع‌رسانی فنی دفاعی^۴، اداره ملی هوانوردی و فضا^۵، سازمان هوانوردی و فضاوردی آمریکا^۶، بخش انرژی ایالات متحده^۷، نظام بین‌المللی اطلاعات هسته‌ای^۸، مرکز اطلاع‌رسانی منابع آموزشی^۹، و اتحادیه اروپاست. این مرکز دارای ۴۰۰۰۰۰ گزارش روی میکروفیل و ۶۷۵۰۰۰ گزارش در قالب‌های دیگر است.

1. UN= United Nations
2. ILO= International Labour Office
3. NTIS= National Technical Information Services
4. DTIC= Defenc Technical Information Center
5. NASA= National Aeronautics and Space Administration
6. AIAA= American Institute for Aeronautics and Astronautics
7. USDOE= United States Department of Energy
8. INIS= International Nuclear Information System
9. ERIC= Educational Resources Information Center
10. British Union Catalogue of Orchestral Sets

تحویل مدرک کتابخانه بریتانیا نگهداری می‌شود. اصل این مدارک در این مرکز نگهداری نمی‌شوند، بلکه اطلاعات روی میکروفیش و میکروفیلم ذخیره شده و امانت داده می‌شوند.

مشخصات مربوط به مجموعه‌های تحقیقاتی میکروفرم^۱ از طریق سایت کتابخانه بریتانیا قابل دسترسی است و بعد از درخواست متقاضیان، از محل نگهداری گزارش‌ها و میکروفرم‌ها قابل تهیه است (۵).

۱. ساختمان سنت پانکراس

تا قبل از ساختمان جدید، مدارک و فعالیت‌های کتابخانه ملی در ۱۸ ساختمان در لندن و یک ساختمان در یورکشایر پراکنده بود تا اینکه در سال ۱۹۷۲ ساختن عمارتی جدید در سه مرحله در محله سنت پانکراس^۵ تصویب شد.

در ۱۹۹۷ اولین سالن مطالعه افتتاح شد و در ۱۹۹۸ کتابخانه به روی عموم گشایش یافت. این کتابخانه ۱۲/۵ طبقه است که ۹ طبقه آن روی زمین و ۵/۵ طبقه آن زیرزمین است و ۱۲ میلیون جلد کتاب در آن قرار دارد. مساحت کل زمین ۳/۱ هکتار است. مقابل در ورودی کتابخانه بریتانیا در سنت پانکراس مجسمه اسحاق نیوتون نصب شده که بلندی آن ۱۲ فوت است. این مجسمه از جنس برنز و توسط پیرائولوزی طراحی شده است. در سمت راست سالن ورودی نیکم برنزی زیبایی به شکل کتاب نیمه باز خودنمایی می‌کند. در وسط کتابخانه مجموعه بالرش و زیبایی از جورج سوم قرار گرفته است که توسط جورج چهارم در ۱۸۲۳ به ملت انگستان تقدیم شد. این کتابخانه که به برج دانش

ثبت اختراع را جمع‌آوری نمی‌کند بلکه هماهنگی و ارتباط خاصی با British Library Science Reference and Information Services Patent Express دارند که خدمات پشتیبانی برای تهیه فتوکپی پروانه ثبت اختراعات را فراهم می‌کند.

در ارسال سریع^۱، درخواست‌هایی را که مستقیماً به آنجا ارسال می‌شود حتی اگر روی فرم‌های درخواست مرکز تحویل مدرک نباشد نیز می‌پذیرد و می‌تواند با بیک یا دورنگار تحویل دهد. برای پرداخت هزینه‌ها، صورت حساب ارسال خواهد شد. خدمات پروانه‌های ثبت اختراع^۲ دارای خدماتی سریع است که درخواست‌ها را ظرف مدت سه ساعت در هر زمانی در طول روز از طریق دورنگار ارسال می‌کند در صورتی که خدمات عادی برای درخواست‌های غیرفوری است ظرف دو روز تهیه می‌شود.

این مرکز دارای ۲۷.۵۹۹.۰۰۰ پروانه ثبت اختراع است.

- کتاب‌های قبل از ۱۸۰۱

این منابع اسانت داده نمی‌شود مگر اینکه روی میکروفیلم موجود باشند. اگر ویرایش جدید کتاب مورد درخواست موجود باشد، آن را ارسال می‌کنند.

- نسخه‌های خطی عربی و فارسی

این کتابخانه حدود ۱۰۰۰۰ عنوان نسخه‌های خطی بالرش به زبان‌های عربی، فارسی و ترکی دارد. نسخه قدیمی شاهنامه فردوسی و منتهی معنوی در آنجا موجود است.

- مجموعه‌های تحقیقاتی میکروفرم

این مرکز یکی از بزرگ‌ترین مجموعه‌های دستنویس قرون وسطا در اروپا را داراست. مشخصات بیش از ۲۲.۵۰۰ عنوان از این مدارک که شامل چهار مجموعه عمده است در مرکز کتابخانه رایانه‌ای پیوسته^۳ در مرکز

1. Patent Express 2. Patent Services
3. OCLC= Online Computer Library Center
4. Microform Research Collection 5. St.Paneras

تالارهای مطالعه واقع در کتابخانه

۱. تالارهای مطالعه در بخش غربی ساختمان

الف. کتاب‌های نادر و آثار موسیقی مربوط به سال‌های قبل از ۱۸۵۱ در این تالار بررسی و مطالعه می‌شود. ۱/۴ میلیون عنوان نسخه خطی و چاپی در زمینه موسیقی این مجموعه را تشکیل می‌دهد.

ب. آرشیو ملی دیداری - شنیداری: این آرشیو در ۱۹۵۵ به‌خاطر توسعه جمع‌آوری مواد شنیداری انگلستان آغاز به کار نمود و پس از آن در سال ۱۹۸۳ به کتابخانه بریتانیا ملحق شد و دارای ۱۸۴,۰۰۰ نوار کاست و دیگر مواد صوتی و تصویری است.

ج. تالار علوم انسانی در ۲۴ نوامبر ۱۹۹۷ افتتاح گردید و به دو تالار ۱ و ۲ تقسیم می‌شود و ۵۰۰ مکان تعیین شده برای مراجعان دارد. تالار ۱ شامل منابع در موضوعات تاریخ، ادبیات، زبان، فلسفه، مذهب، تاریخ علوم و موضوعات عمومی است و تالار ۲ در برگزیده فهرست و همچنین مواد چاپی مربوط به آرشیو دیداری - شنیداری و همچنین بخش ارائه خدمات و اطلاعات کتابخانه است.

د. بخش نسخ خطی: این بخش در ۶ ژانویه ۱۹۹۹ افتتاح گردید. اساس این مجموعه، مجموعه نسخه‌های خطی اسلون^۱، هارلی^۲، و کاتن^۳ است که در موزه بریتانیا نگهداری می‌شد.

ه. بخش نقشه‌ها: شامل ۴ میلیون نقشه و ۶۷,۰۰۰ اطلس و ۱۲۵ کوزه جغرافیایی و کتاب در زمینه نقشه‌برداری از قرن پانزدهم به بعد است و مجموعه ملی نقشه در بریتانیا است که سالانه ۵۰,۰۰۰ مورد به آن افزوده می‌شود.

۲. تالارهای مطالعه واقع در بخش شرقی ساختمان

الف. کتابخانه مربوط به مطالعات شرق‌شناسی و

معروف است ۶ طبقه و ۱۷ متر ارتفاع دارد و جنس آن از شیشه است و ۶۵,۰۰۰ جلد کتاب بالروزش، ۲۰,۰۰۰ جزوه و رساله و ۴۰۰ نسخه خطی را در خود جای داده است. حدود ۴۰۰ رایانه در تالارهای مطالعه مستقر است که مراجعان کتابخانه می‌توانند کتاب مورد نظر خود را تقاضا کنند. حدود ۱۰۰۰ نفر در کتابخانه بریتانیا فعالیت می‌کنند.

چندین نمایشگاه هنری در کتابخانه بریتانیا ساخته شده است که می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

۱. **نمایشگاه جان ریت‌بلات**^۱: این نمایشگاه گسجینه کتابخانه بریتانیا لقب گرفته و شامل مجموعه‌های کمیاب و منحصر به فرد است و بیش از ۲۰۰ منبع بالروزش مانند Magna Carta و انجیل گوتنبرگ در آن نگهداری می‌شود. از آنجا که منابع موجود در این مجموعه بسیار بالروزش، گران‌قیمت و تاریخی هستند، اسکن کردن آنها آغاز شده است و حدود ۸ عنوان از این کتاب‌ها از طریق رایانه به روش لمسی قابل استفاده است. منظور از لمسی بودن این است که برای بازیابی اطلاعات نیازی به صفحه کلید یا موس نیست و با حرکت انگشت روی صفحه رایانه می‌توان کتاب مورد نظر را انتخاب نمود، ورق زد و مطالعه کرد.

۲. **نمایشگاه پیروسون**: برای برگزاری نمایشگاه‌های هنری در نظر گرفته شده است و سالیانه حداقل یک نمایشگاه هنری در آن برگزار می‌گردد.

۳. **Philatelic Display**: نمایشگاه زیبایی از تمبرهای قدیمی و بالروزشی است که از همه کشورهای جهان جمع‌آوری شده و مجموعه ارزنده و باشکوهی را در کتابخانه بریتانیا به تماشا می‌گذارد.

۴. **The Workshop of eWords, Sound and Images**: در

این نمایشگاه، صحافی، کاغذسازی و چاپ، بر روی نوار ویدئو یا به‌طور زنده نشان داده می‌شود.

مرکز تحویل مدرک کتابخانه بریتانیا^۱

مرکز تحویل مدرک کتابخانه انگلستان در شمال این کشور در محلی میان شهرهای لیدز و یورک واقع شده است. این مرکز علاوه بر کتب و نشریات ادواری، طیف وسیعی از گزارش‌های چاپی غیرانگلیسی را بر روی میکروفرم جمع‌آوری می‌کند. معیار اصلی سفارش این‌گونه منابع، تقاضای مشتریان فعال در آموزش عالی، تحقیقات، صنعت و بازرگانی است و بدون توجه به موضوع، زبان یا محل نشر آنها انتخاب می‌گردند. این مرکز با ۲۰ کتابخانه تخصصی دیگر به‌منظور تهیه منابع اطلاعاتی که در مجموعه نیست همکاری دارد. بیشتر کتاب‌های انگلیسی زبان از هر نقطه دنیا که انتشار یابند تهیه می‌شوند. در صورتی که کتاب‌های غیرانگلیسی به‌صورت گزینشی خریداری می‌گردند. همه منابع اطلاعاتی موجود در کتابخانه انگلیس که از طریق مرکز تحویل مدرک در اختیار مشتریان قرار می‌گیرند به‌صورت امانی یا فتوکپی یا هر دو شیوه قابل دستیابی هستند. شرایط و هزینه هر کدام بسته به نوع مدرک متفاوت است (۳).

استفاده از خدمات تحویل مدرک

برای استفاده از خدمات تحویل مدرک کتابخانه انگلیس به دو شکل می‌توان عمل کرد:

۱. عضویت: در این روش مشتری پس از پرداخت سپرده به حساب مرکز تحویل مدارک، دارای کدی ویژه می‌شود و از آن پس می‌تواند از هر نوع مدرکی با شرایط خاص خود استفاده نماید. در قبال هر میزان استفاده، هزینه مربوط به آن از سپرده کسر می‌گردد و ماهانه به‌طور مشروح صورت‌حسابی از درخواست‌ها برای مشتری ارسال می‌شود.
۲. غیرعضویت: متقاضیانی که عضو مرکز تحویل مدرک نیستند، می‌توانند مدارک مورد نیاز خود را در شکل‌های مربوط به فتوکپی یا امانت تکمیل و به مرکز

هند: شامل ۶۵۰۰۰ نسخه خطی و ۹۰۰۰۰۰ جلد کتاب چاپی و ۱۲۰۰۰۰ جلد روزنامه و مجلات مربوط در این زمینه است و این مجموعه بالای ۳۵۰ زبان را پوشش می‌دهد.

ب. تالارهای مطالعه علوم و فناوری: شامل ۵ اتاق مطالعه واقع در سه طبقه به شرح زیر است:

علوم ۱ جنوبی: شامل پروانه‌های ثبت اختراع اروپایی و انگلیسی؛

علوم ۱ شمالی: شامل پروانه‌های ثبت اختراع امریکایی، فرانسوی، آلمانی، و دیگر زبان‌ها؛

علوم ۲ جنوبی: شامل علوم زیستی، فناوری، پزشکی و شیمی؛

علوم ۲ شمالی: شامل خدمات اطلاع‌رسانی، خط‌مشی اجتماعی، انتشارات رسمی، علوم اجتماعی و مهندسی.

کتابخانه روزنامه‌ها در کولیندال

این کتابخانه در کولیندال در شمال غربی لندن واقع شده است و مجموعه روزنامه‌های انگلیسی و ایرلندی را در برمی‌گیرد. این کتابخانه در ۱۹۷۳ بخشی از کتابخانه جدید بریتانیا شد و حاوی ۶۵۷،۰۰۰ مجلد صحافی شده و بیش از ۳۲۰،۰۰۰ میکروفیلم است.

اطلاعات مربوط به روزنامه‌هایی که در این کتابخانه نگهداری می‌شوند در فهرست این کتابخانه به شکل الکترونیکی قابل دسترسی است و شامل ۵۰،۰۰۰ عنوان نشریه و روزنامه از قرن هفتم به بعد می‌شود و همه موضوعات از قبیل مذهب، ورزش و تجارت و غیر آن را در برمی‌گیرد. اطلاعات این کتابخانه روی نشانی زیر قابل دسترسی است (۲).

The Newspaper Library Web (Catalogue)

www.bl.uk/collections/newspaper/newscat.html

1. The British Library Document Supply Center (BLDSC)

مرکز تحویل مدرک به وسیله تلفن (ARTTel) با استفاده از اینترنت می توان ساده ترین راه برقراری تماس با ARTTel را طی نمود.

۲. استفاده از انتقال خودکار درخواست پست الکترونیکی مرکز تحویل مدرک انگلستان (ARTEMail) این روش به فوریت انتقال خودکار درخواست تلفنی نیست و درخواست‌ها از طریق پست الکترونیکی ارسال می شوند.

۳. استفاده از نظام انتقال خودکار درخواست وب (ARTWeb):^۶ این روش درخواست به نازگی به روش‌های فوق افزوده شده است.

ج. انتقال درخواست‌ها به وسیله دورنگار

د. استفاده از نظام‌های سفارش مدرک بانک

اطلاعاتی میزبان

تعدادی از بانک‌های اطلاعاتی تسهیلاتی را برای ارسال درخواست‌ها، با استفاده از استانداردهای خود بانک یا استانداردهایی که توسط استفاده‌کننده تهیه شده، فراهم می آورند، مانند مرکز کتابخانه رایانه‌ای پوسته، فهرست همگانی کتابخانه بریتانیا^۷ و غیر آن.

گزارش وضعیت درخواست

در صورتی که مرکز خدمات تحویل مدرک بریتانیا نتواند سریعاً نیازهای مشتریان خود را برآورده سازد با استفاده از کدهای پاسخ به متقاضیان گزارش می دهد. این کدها به نحوی طراحی شده‌اند که توضیح کوتاهی از نحوه کار انجام شده بر روی درخواست متقاضی و

تحویل مدارک ارسال نمایند. آنها در قبال وجه کوبن‌هایی دریافت می کنند که می توانند به فرم‌ها ضمیمه کنند و برای این مرکز ارسال نمایند. برای کشورهایی که نماینده‌ای از این مرکز دارند به راحتی می توان با تماس تلفنی مشکل ارسال وجه را حل نمود. پرداخت می تواند از طریق چک کارت، مسترکارت، یوروکارت و دیگر کارت‌های اعتباری انجام شود (۴).

۱. نحوه درخواست مدرک

این مرکز روزانه به طور متوسط حدود ۱۶،۰۰۰ درخواست دریافت می کند که ۸۹ درصد از آن از موجودی کتابخانه و ۴ درصد از دیگر کتابخانه‌ها تأمین می گردد. تقریباً ۲۵ درصد از این تقاضاها از خارج از کشور دریافت می شود.

مشتریان در صورت نیاز به مدرک مورد نظر ابتدا باید فایل درخواست را پر نمایند که بنا به درخواست (از طریق پست یا روش‌های خودکار) فرم‌ها متفاوت است. باید حتماً مطابق استاندارد، اطلاعات کتابشناختی مربوط به مدرک مورد نظر در فرم‌ها تکمیل گردند در غیر این صورت برگشت درخواست حتمی است.

بعد از اینکه درخواست مورد قبول واقع شد به بخش مربوطه برای ارسال مدرک ارجاع داده می شود. گزارش ارسال درخواست توسط انتقال خودکار درخواست پست الکترونیکی^۱ و امانت است، مدرک باید خریداری شود و...

الف. درخواست‌های پستی^۲

اگر متقاضی توسط پست درخواست نماید باید از فرم‌های مخصوص درخواست استفاده نماید، دو نوع فرم در این مورد وجود دارد:

۱. خدمات بین‌المللی فتوکپی^۳

۲. خدمات بین‌المللی امانت^۴

ب. استفاده از روش‌های انتقال خودکار

درخواست (ART)

۱. اتصال به نظام خودکار انتقال درخواست‌های

1. ARTEmail = Automated Request Transmission E-mail

2. Postal Requests

3. The International Photocopy Services

4. The International Loan Service

5. ARTTel = Automated Request Transmission Telephone

6. ARTWeb = Automated Request Transmission Web

7. BLPC = The British Library Public Catalogue

عملکرد بعدی متقاضی را در برداشته باشند.

امانت مدارک

چنانچه در برگه درخواست کلمه Loan برای مدرک مورد نظر به کار گرفته شود، نشانگر استفاده از خدمات امانت بین کتابخانه‌های ست و کتابخانه‌های بریتانیا مدرک مورد نظر را به مدت ۴ هفته از تاریخ دریافت به امانت می‌دهد، چنانچه بعد از مدت تعیین شده نیاز به امانت بیشتری داشته باشند در صورت رزرو نبودن مجدداً تمدید می‌گردد. بعد از استفاده از مدرک مورد نظر باید حتماً آن را از طریق پست هوایی عودت داد. بسیاری از پیابندها که در بانک اطلاعاتی Inside Information وجود دارند برای چهار ماه بعد از دریافت، امانت داده نمی‌شوند مگر اینکه نسخه اضافی از آن در مجموعه وجود داشته باشد.

در صورتی که مدرک نزد استفاده‌کننده دیگری امانت باشد، درخواست جدید در فهرست انتظار قرار می‌گیرد که با کد Use آن را اطلاع می‌دهند.

۲. نحوه ارسال مدرک

- انتقال دادن قابل^۱ مقاله در همان لحظه سفارش،
- ارسال از طریق دورنگار عادی،
- ارسال از طریق دورنگار سریع،
- ارسال از طریق پست هوایی عادی،
- ارسال از طریق پست سریع سفارشی (courier).

خدمات اقدام سریع

خدمات اقدام سریع، درخواست‌های دریافتی از طریق تلفن، فاکس، یا ARTTe2 تا قبل از ساعت ۱۵:۳۰ را (به وقت انگلستان)، در همان روز ارسال می‌دارد، درخواست‌ها ظرف دو ساعت بررسی شده و مواد بازیابی شده در همان روز از طریق فاکس، پیک یا پست هوایی فرستاده می‌شود.

خدمات سفارش آسان (The Easy Order Services)

خدمات سفارش آسان توسط دفتر لکسپون^۲

عرضه می‌شود. مشتریان می‌توانند همه فهرست‌های درخواست خود را به شکل چاپ رایانه‌ای ارسال نمایند یا توسط پست و دورنگار به بانک اطلاعات میزبان (STN) ارسال کنند و یا از طریق ARTTe2 منتقل نمایند، دو یا سه روز بعد از دریافت فهرست، مدارک در یک محموله به وسیله پست هوایی یا پیک ارسال می‌شود (۶).

ارسال مدرک از طریق آرپیل^۳

مرکز تحویل مدارک اسناد کتابخانه بریتانیا علاوه بر خدمات پستی، هم اکنون خدمات دیگری به نام آرپیل را پیشنهاد می‌کند که تحویل مدرک به طریق الکترونیکی است. سرعت آن بالاست و مشکلات و تأخیر مربوط به روش پستی در آن وجود ندارد.

این نظام قابل انکاتاز از دورنگار است و تصاویر با وضوحی بیشتر از آنچه از طریق دستگاه‌های دورنگار موجود امکان‌پذیر است ارسال می‌شود. کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی می‌توانند از طریق اینترنت، تحویل مدرک را انجام دهند.

درخواست‌های آرپیل به‌طور عادی در راستای دیگر درخواست‌های خدمات استاندارد انجام می‌شود. اگر نیاز فوری به مدرک درخواستی باشد می‌توان نیاز آرپیل خود را از طریق تماس با بخش اقدام سریع درخواست نمود. به همه درخواست‌هایی که از طریق آرپیل ارسال می‌شود هزینه حق مؤلف تعلق می‌گیرد.

مقالات تا ۳۰ صفحه از طریق آرپیل قابل ارسال است. مقالات طولانی‌تر از طریق پست فرستاده می‌شود. چنانچه نیاز فوری به مقالات طولانی باشد می‌توان از طریق خدمات اقدام سریع درخواست نمود. به علت محدودیت‌های سخت‌افزاری، مدارک با اندازه اصلی خود از طریق آرپیل فرستاده می‌شوند بنابراین در مدارکی که اندازه اصلی آنها کوچک‌تر از ۸۴

1. Download 2. LEXICON 3. Ariel

است ممکن است موقع چاپ، حاشیهٔ سیاه ایجاد شود. ارسال از طریق آرپل فقط برای مدارکی امکان‌پذیر است که قابل کپی گرفتن باشند. از آنجا که نرم‌افزار مربوط به آرپل متعلق به یک شرکت امریکایی است و ایران جزو کشورهای در تحریم اقتصادی امریکا به‌شمار می‌رود، امکان دسترسی به آن برای کتابخانه‌ها و مرکز اطلاع‌رسانی در ایران فعلاً مقدور نیست (۳).

تعرفهٔ قیمت‌ها در کتابخانهٔ بریتانیا

نحوهٔ ارسال	خدمات استاندارد پست هوایی	خدمات استاندارد دورنگار	خدمات اقدام سریع پست هوایی	خدمات اقدام سریع فاکس	خدمات لکسیکون پست هوایی	خدمات لکسیکون دورنگار
یک عنوان مقاله	۱۲ دلار	۱۶/۳۰	۳۴/۷۰	۳۹	۱۶/۳۵	۲۰/۷۰
امانت هر عنوان کتاب	۲۱/۹۰	—	۴۴/۶۰	—	۲۶/۳۰	—

نوع مدرک	نحوهٔ ارسال	قیمت (دلار)
خرید میکروفرم	خدمات استاندارد	۱۲
امانت میکروفرم	خدمات استاندارد	۲۱/۹۰
نهیة مدرک به‌صورت کاغذی از میکروفرم اولیه	خدمات استاندارد	۱۲
پروانهٔ ثبت اختراع نهیة شده از منبع کاغذی	خدمات استاندارد	۱۵/۷۰
امانت هر پایان‌نامه (فقط به‌صورت میکروفرم)	پست هوایی عادی	۲۱/۹۰
تعدد زمان امانت هر پایان‌نامه	—	۳/۳۰
خرید هر پایان‌نامهٔ جلد کاغذی	پست هوایی عادی	۹۱
خرید هر پایان‌نامهٔ میکروفیلم	پست هوایی عادی	۲۱/۳۰
ارسال از طریق پست سفارشی	(به‌علاوهٔ هزینه پست هوایی)	۳۳/۱

خدمات دستیابی به اطلاعات موجود در کتابخانهٔ بریتانیا

۱. خدمات اطلاع‌رسانی جاری Inside Web

Inside خدمات اطلاع‌رسانی جاری پیوسته است که می‌توانید از طریق آن مدرک مورد نظر خود را جستجو کنید، سفارش دهید و دریافت نمایید.

این بانک اطلاعاتی از ۱۹۹۳ آغاز به کارکرد و روزانه ۱۰۰۰۰ عنوان جدید به آن افزوده می‌شود و در مجموع ۱۵ میلیون مدرک در این بانک اطلاعاتی موجود است. البته سفارش الگویی^۱ امکان دستیابی به عناوین مجلات تا قرن هفدهم را نیز به شما می‌دهد.

از طریق وب می‌توانید حساب سپرده‌ای برای Inside افتتاح نمایید تا به شما کلمهٔ عبوری اختصاص داده شود. در حال حاضر به شما امکان دسترسی رایگان و

آزمایشی به Inside داده خواهد شد که از طریق آن فقط می‌توانید در این بانک اطلاعاتی جستجو نمایید ولی نمی‌توانید مدرکی را سفارش دهید.

موضوعات مختلف از جمله پزشکی، داروسازی، علوم پایه، مهندسی، کشاورزی، حقوق، اقتصاد، سیاست، تجارت، محیط زیست، هنر، رایانه و روانشناسی را شامل می‌شود. این بانک اطلاعاتی از ۱۳۰۰۰۰ مجلهٔ علمی و ۷۰۰۰۰ مجلهٔ تجاری، هنر و علوم انسانی تشکیل شده است. به‌علاوهٔ بیش از ۱۰۰۰۰۰۰ گزارش همایش نیز در همهٔ زمینه‌های مختلف علوم وجود دارد.

1. Template Ordering

issue شامل خدمات رایگان فهرست مندرجات^۱ است که به شما امکان انتخاب مجله مورد نظر خود را می‌دهد، به طوری که روزانه، هفتگی یا ماهانه از طریق پست الکترونیکی جدیدترین فهرست مندرجات آن مجلات را دریافت نمایید.

۲. پایگاه اطلاعاتی

در ۱۹۷۸، خدمات تحویل مدرک با تأسیس خدمات خودکار درخواست مدارک، در مرکز تهیه مدارک کتابخانه بریتانیا شروع به کار کرد. بر پایه این خدمات، استفاده کنندگان می‌توانند از پایگاه اطلاعاتی BLAISE اطلاعات کتابشناختی را به طور مستقیم از طریق ارتباط پیوسته جستجو نمایند و اصل مقاله‌ها را نیز به طور خودکار از مرکز تهیه مدارک کتابخانه بریتانیا تقاضا کنند. یکی از مزایای قابل توجه این نظام، حذف مواردی از قبیل پرکردن فرم تقاضا و برطرف نمودن تأخیراتیست که در ارسال تقاضاها از طریق پست انجام می‌شود.

۳. شبکه کتابخانه بریتانیا

شبکه کتابخانه بریتانیا از سپتامبر ۱۹۹۹ شروع به کار کرد. از طریق این شبکه علاوه بر دسترسی به همه خدمات اینترنتی کتابخانه بریتانیا می‌توان به سایت‌های دیگر مانند فهرست کتابخانه‌ها، نمایشگاه‌ها، موزه‌ها، ادارات دولتی، نشریات الکترونیکی، موتورهای کاوش و منابع اطلاعاتی در سطح دنیا دسترسی داشت.

هزینه‌ای برای اشتراک یا ثبت نام مورد نیاز نیست. البته این شبکه فقط در انگلستان برای محققان و پژوهشگران قبایل دسترسیست و در حال حاضر ۱۳۸۰۰۰ کاربر دارد.

دیگر امکانات این شبکه:

- امکان ایجاد پست الکترونیکی رایگان برای ارتباط مستقیم با همه نقاط دنیا.
- نداشتن محدودیت در نشانی پست الکترونیکی.
- تعلق ۲۰ مگابایت فضای آزاد وب برای ایجاد

صفحه وب شخصی.

- قابلیت دسترسی در همه مدت شبانه‌روز.
- دسترسی به هزاران گروه خبری.
- دسترسی مستقیم به همه خدمات کتابخانه بریتانیا.

- دسترسی مستقیم به فهرست کتابخانه بریتانیا و بیش از ۹ میلیون منبع و مرجع.

- اتصال به فهرست صدها دانشگاه ملی و کتابخانه‌های تحقیقاتی دنیا.

- امکان دسترسی به تصاویر بی‌نظیر کتابخانه تصویرری و امکان ذخیره روی رایانه شخصی.

۴. فهرست مندرجات الکترونیکی

بانک اطلاعاتی جدیدی از سپتامبر ۲۰۰۰ آغاز به کار کرده است و خدمات آگاهی‌رسانی جاری را میسر می‌سازد. این پایگاه اطلاعاتی بیش از ۱۵ میلیون عنوان مقاله را از حدود ۲۰۰،۰۰۰ مجله تحقیقاتی مهم دنیا جمع‌آوری می‌نماید و پوشش موضوعی آن همه موضوعات دانشگاهی مانند علوم، فناوری، پزشکی، مهندسی، قانون، تجارت، هنر و علوم انسانی‌ست.

همچنین یک مجموعه بی‌نظیر از حدود ۱۰۰،۰۰۰ نمایه گزارش همایش در حد عنوان مقالات موجود است. روزانه ۱۰،۰۰۰ مدرک به آن افزوده می‌شود.

هم اکنون زتوک^۲ با نشانی <http://zetoc.mimas.ac.uk> قابل دستیابی‌ست. امکان جستجوی مستقیم در پایگاه اطلاعاتی مربوطه وجود دارد ولی سفارش مستقیم مقاله از طریق این نظام وجود ندارد بلکه از طریق کتابخانه بریتانیا باید انجام شود.

۵. فهرست عمومی کتابخانه بریتانیا

این فهرست جایگزین آپک^۳ ۹۷ شده است و امکان دسترسی رایگان به فهرست‌های کتابخانه بریتانیا را از طریق اینترنت امکان‌پذیر می‌سازد. همچنین سفارش مستقیم مدارک از طریق درون خطی از مرکز خدمات

1. TOC= Table of Content

2. Zetoc

3. Opac

تأمین مدرک را امکان‌پذیر می‌نمایند و در مدت ۲۴ ساعت هر روز هفته قابل دسترسی است.

نشانی اینترنتی: <http://bpc.bak>

۶. فهرست کتاب‌های تکراری، اهدایی و غیرضروری بوک نت^۱

بوک نت به تازگی به دیگر خدمات کتابخانه بریتانیا اضافه شده است و یک خدمت غیرانتفاعی است. هدف آن تهیه فهرست کتاب‌های تکراری، کتاب‌های اهدایی و سایر غیرضروری است که در کتابخانه‌های عمومی، دانشگاهی، سازمانی و محدوده کشور انگلستان است و ایجاد امکانات مناسب برای در اختیار گذاشتن این منابع به دیگر کتابخانه‌های متقاضی.

فهرست کتاب‌ها براساس رده‌بندی دیوئی تهیه شده است که هم به صورت الکترونیکی و هم به شکل چاپی قابل دسترسی است، به هر عنوان کتاب یک شماره سفارش تعلق می‌گیرد. در صورتی که کتابخانه‌ای متقاضی یک عنوان کتاب باشد در فرم‌های درخواست شماره سفارش آن را یادداشت و ارسال می‌کند. در فهرست این مجموعه، دیگر اطلاعات کتابشناختی هر عنوان کتاب شامل مؤلف، عنوان، ناشر و سال نشر آورده شده است.

۷. کتابشناسی ملی بریتانیا^۲

تا ۲ ژانویه ۱۹۵۰ هفته‌نامه‌ای از فهرست کتاب‌های منتشر شده در بریتانیا منتشر می‌شد و اطلاعات کامل کتابشناختی برای کتاب‌هایی که دفتر حق مؤلف کتابخانه بریتانیا دریافت می‌کرد تهیه می‌گردید. این فهرست‌ها دارای رده‌بندی دهدهی دیوئی و سرعنوان‌های موضوعی مناسب بود و بر مبنای شماره رده منظم می‌شد. شماره آخر هر ماه یک فهرست ماهانه داشت، ۳ ماه یک‌بار، ۶ ماه یک‌بار، سالانه و ۵ سال یک‌بار نیز به صورت درهم منتشر می‌گردید. این انتشارات به نام کتابشناسی ملی بریتانیا شناخته می‌شود. در ۱۹۷۴ این سازمان به کتابخانه بریتانیا

پیوست و یکی از قسمت‌های اصلی بخش خدمات کتابشناختی شد. از ۱۹۷۷، کتاب‌هایی که فهرستی پیش از انتشار دارند نیز در کتابشناسی ملی بریتانیا وارد می‌شوند. این کتابشناسی اکنون هم به صورت لوح فشرده و هم به صورت پیوسته قابل دسترسی است. از ۱۹۵۰ تاکنون بیش از ۱۸۰۰۰۰۰۰ کتاب و نشریه در آن وارد شده است.

بخش حق مؤلف

پرداخت حق مؤلف در این کتابخانه به این شکل است که در موقع ارسال مدرک حق مؤلف نیز از سپرده درخواست‌کننده کم می‌شود و یا در صورت حساب‌های دوره‌ای منظور می‌گردد و بعد مدرک مورد نظر با برچسب حق مؤلف که روی آن الصاق شده است برای متقاضی ارسال می‌شود.

در استفاده از خدمات زیر حتماً باید حق مؤلف پرداخت شود:

- نیاز به کپی بیش از یک مقاله از یک شماره مجله یا یک بخش از کتاب،
- افزودن کپی‌ها به مخزن کتابخانه خود،
- گردش کپی‌ها در داخل سازمان خود،
- گرفتن کپی‌های متعدد از یک مقاله،
- گرفتن کپی کامل از یک مجله (هنگامی که خارج از چاپ باشد)،
- گرفتن کپی کامل از یک کتاب (هنگامی که خارج از چاپ باشد).

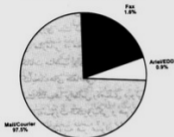
جستجو در کتابخانه‌های پشتیبان

بیست کتابخانه پشتیبان از فعالیت‌های کتابخانه بریتانیا حمایت می‌کنند. کتابخانه‌های پشتیبان شامل دیگر کتابخانه‌های ملی بریتانیا مانند کتابخانه ملی

1. Book Net
2. The British National Bibliography (BNB)

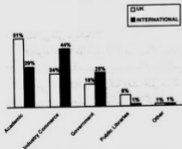

نمودار ۲. نظام ارسال مدرک در انگلستان

نمودار ۳. نظام ارسال مدرک به دیگر نقاط دنیا

- نوع متقاضیان مدرک: بیشتر استفاده کنندگان از خدمات مرکز تحویل مدرک، دانشگاهیان (شامل پژوهشگران، محققان و دانشجویان) هستند.

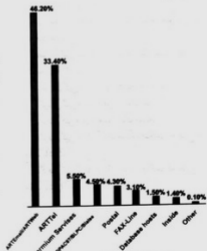
نمودار ۴. نوع متقاضیان خدمات مرکز تحویل مدرک

- موضوعات مورد درخواست: مرکز تحویل مدرک کتابخانه بریتانیا در همه موضوعات به مراجعه کنندگان خود اطلاعات می دهد. بیشترین درخواست از مجموعه این کتابخانه در زمینه موضوعی علوم و فناوری، و بعد علوم اجتماعی است.

اسکاتلند و ولز، همچنین کتابخانه دانشگاه های کمبریج، آکسفورد و لندن هستند. هر یک از این کتابخانه ها مجموعه هایی غنی از مدارک متنوع دارند که طبق نوافز های به عمل آمده با این مراکز امکان دسترسی به آنها فقط برای اعضای مرکز تحویل مدرک کتابخانه بریتانیا وجود دارد. کتابخانه های پشتیبان در مقابل ارائه خدمات خود به کتابخانه بریتانیا هزینه های آن را دریافت می دارند (۲).

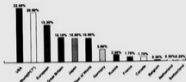
بخش خدمات تحویل مدرک بریتانیا ۲۰۵۸۴ استفاده کننده از ۱۳۳ کشور دنیا دارد. آخرین آمار استفاده کنندگان از خدمات تحویل مدرک کتابخانه بریتانیا تا آوریل ۲۰۰۱ به شرح ذیل است:

- تنظیم درخواست مدرک: ۹۰ درصد از درخواست های رسیده به این مرکز به طریق الکترونیکی است.

نمودار ۱. نظام درخواست مدرک

- نظام ارسال مدرک: روش ارسال مدرک در انگلستان با سطح بین المللی آن متفاوت است. مطابق نمودار ۲ و ۳ بیشترین روش ارسال مدرک از طریق پست استاندارد و پیک است.

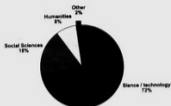

نمودار ۷. نوع پروانه‌های ثبت اختراع مورد درخواست

تاریخ دریافت: ۸۱/۲/۲

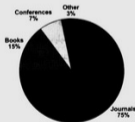
مآخذ

۱. سلطانی، پوری، فروردین راسینی. دانشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی. ذیل "کتابخانه بریتانیا".
۲. شهبرزادی، طیبه. گزارش سفر به انگلستان، بازدید از کتابخانه بریتانیا و شرکت در کلاس‌های آموزشی خدمات تحویل مدرک. تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی، ۱۳۸۰.
۳. شهبرزادی، طیبه. "مطالعه تطبیقی ساختار و محتوای سایت‌های مهم خدمات تحویل مدرک در اروپا و ارائه الگوی عملیاتی مناسب جهت استفاده از خدمات تحویل مدرک در ایران". پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، ۱۳۷۹.
4. British Library. Document Supply Center. "International Customer Handbook". 2nd. United Kingdom: British Library, 1995.
5. British Library. Document Supply Center. Interlending Courses [Catalogue]. united Kingdom: British Library, 2000.
6. "British Library. Document Supply Services". [online]. Available: <http://www.bl.uk/services/document.html>. [10 Apr. 2002].
7. "Facts and figures. British Library". 2001. [online]. Available: http://www.bl.uk/services/document/pdf_files/facting. [10 Apr. 2002].

نمودار ۵. موضوعات مورد درخواست

- نوع محمل‌های اطلاعاتی مورد درخواست: بیشترین درخواست‌های رسیده به این کتابخانه در ابتدا مقالات و بعد کتاب‌ها هستند. در نمودار زیر منظور از دیگر منابع اطلاعاتی گزارش‌ها، پایان‌نامه‌ها، انتشارات دولتی و منابع موسیقی است.

نمودار ۶. نوع محمل‌های اطلاعاتی مورد درخواست

- نوع پروانه‌های ثبت اختراع مورد درخواست: بیشترین پروانه‌های ثبت اختراع مورد درخواست، پروانه‌های ثبت اختراع امریکایی و بعد پروانه‌های ثبت اختراع اروپایی بوده است (۷).